

Konjunkturbarometer Q1 2023

Efterlängtade kostnadsminskningar i sikte

En ny undersökning från IKEM – Innovations- och kemiindustrierna visar att medlemsföretagen räknar med kostnadsminskningar under de kommande två kvartalen. Ett trendbrott och en efterlängtad utveckling, menar Carl Eckerdal, chefekonom på IKEM. Plast-, gummi- och kemibranscherna ligger tidigt i värdekedjan och utvecklingen visar därför på ljuset i tunneln för en stor del av svensk industri.

Årets första kvartal utvecklades förhållandevis svagt för de konjunktur känsliga delarna av IKEM:s branscher, dvs för kemi-, plast- och gummiindustrin. Försäljningsvolymerna minskade tydligt under Q1, såväl på hemmarknaden som på den betydligt större och

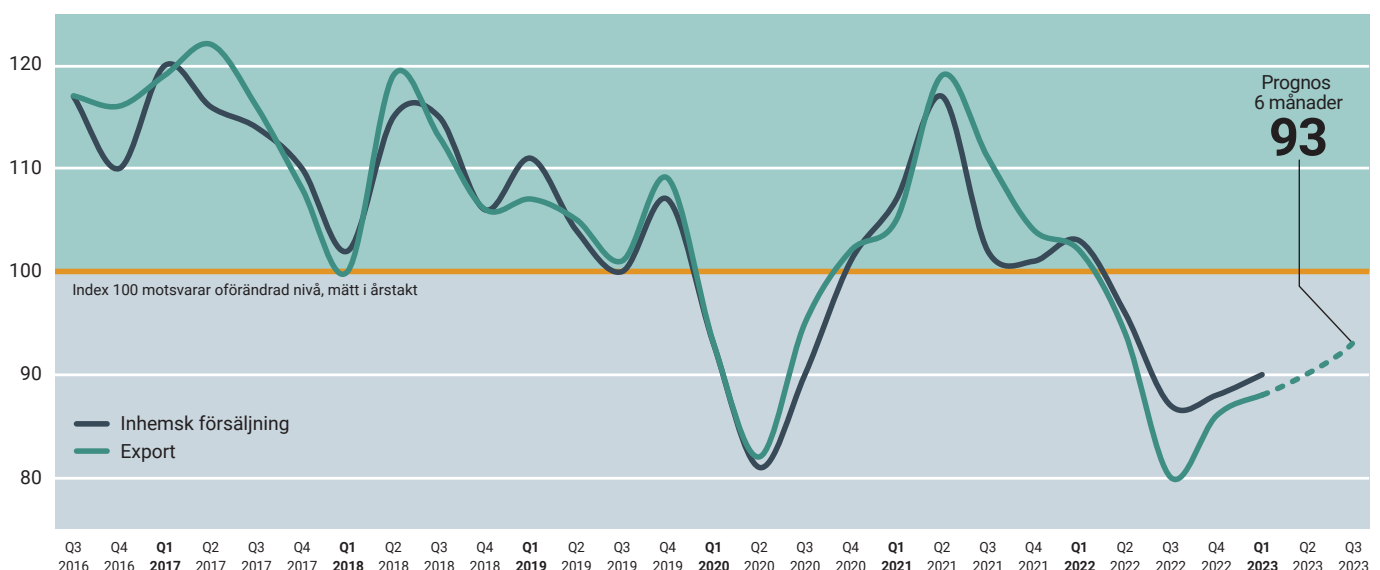
viktigare exportmarknaden. För den konjunkturneutrala branschen, svensk läkemedelstillverkning, redovisades en oförändrad volymutveckling på exportmarknaden under kvartalet.

Totalt för IKEM (20 procent av svensk industri) redovisas en fort-

satt svag volymminskning under Q1, precis som under de tre föregående kvartalen. För plast- och gummi-företagen var det femte raka kvartalet av volymminskning. Under en längre tid har de skruvat ned sina förväntningar men trots detta slutade Q1 sämre än

Bild 1. Ikem-index för perioden Q3 2016–Q1 2023 över inhemsk försäljning samt export.

Volym i årstakt. Indexvärdet under 100 markerar avmattning (kontraktion). Källa: IKEM

prognoseerna för 40 procent (netto) av företagen.

Kemiföretagens förväntningar på kvartalet var mer jämnt fördelade mellan optimister och pessimister, medan läkemedelsbranschen hade en träffsäker prognos kring framtida efterfrågan.

Kemiindustrin tappar i hela Europa

Den renodlade kemiindustrin har haft en tuff utveckling, inte bara i Sverige utan även i en rad EU-länder med en stark kemiindustri.

De jämförelsevis höga europeiska gas- och energipriserna under 2022 har fungerat som en bromskloss för branschens tillväxt i Europa. Konkurrenter i både Asien och Nordamerika har inte mött lika stora kostnadsökningar på energi.

För svensk del går det dessvärre inte att få fram någon jämförbar data för kemiindustrin då den slås samman med både läkemedel och raffinaderi av SCB. IKEM:s egen konjunkturdata för kemiindustrin blir därmed relevant att använda som referens och där har vi beskrivit tydliga volymminskningar sedan ett år tillbaka.

Svensk kemiindustris utförlöpa sammanfaller därmed i tid med utvecklingen i exempelvis Frankrike, Holland, Storbritannien, Tyskland och Belgien (bild 4).

Bild 2. IKEM-index uppbruten på delbransch.

Index 100 motsvarar oförändrad utveckling, årstakt. Källa: IKEM

	Inhemsk leverans, volym	Leveranser till exportmarknaden, volym	Antal anställda	Investeringar	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)	Kostnaden för rå/insatsvara	Kostnad för energiförbrukning (el/gas)	Kostnad för transporter
Plast/gummi	79	77	93	101	84	109	126	121
Kemi	81	77	102	97	88	100	87	105
Läkemedel	100	100	100	100	100	123	123	123
IKEM totalt	90	88	100	99	93	112	110	116

Bild 3. I förhållande till företagets produktionsprognoser från fjärde kvartalet, hur slutade årets första kvartal? Källa: IKEM

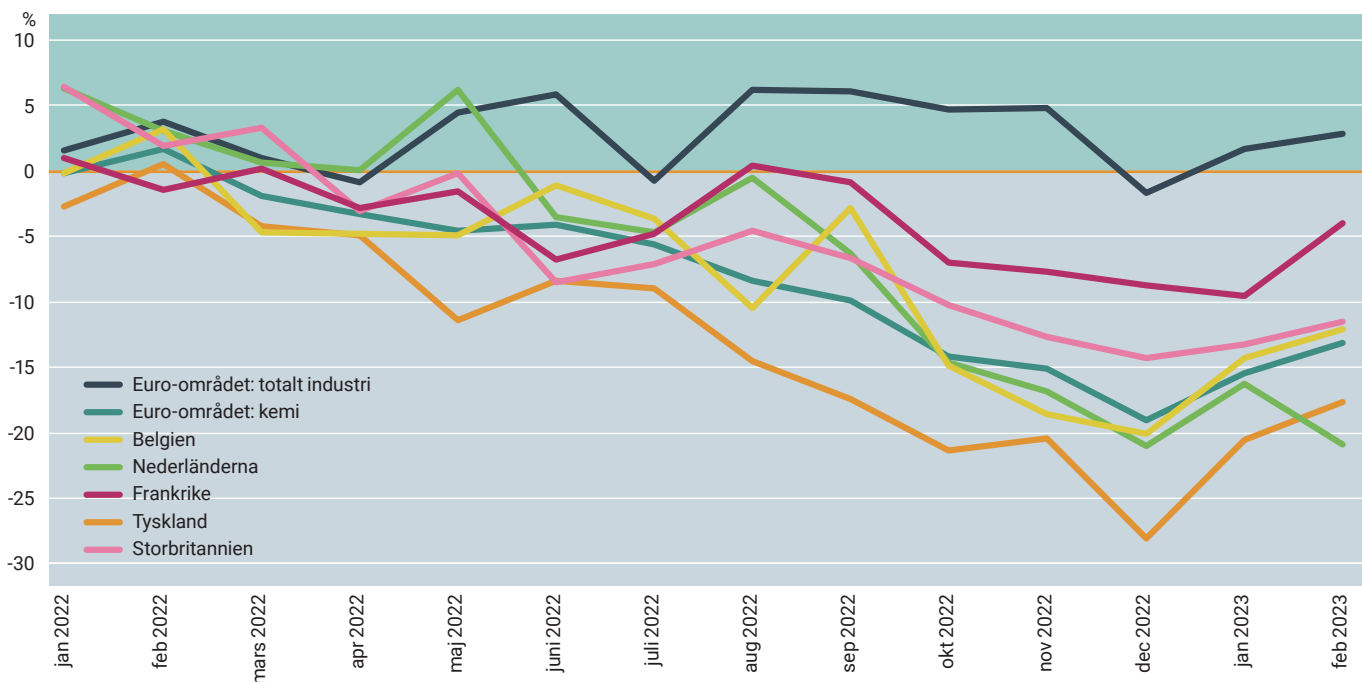
	Kemi	Plast/gummi	Läkemedel	Totalt
Mycket bättre	0%	10%	1%	2%
Bättre	32%	6%	0%	13%
I linje med prognos	36%	30%	99%	64%
Sämre	32%	55%	0%	21%
Mycket sämre	0%	0%	0%	0%
Netto (bättre – sämre)	-1%	-40%	1%	-6%

Är konjunkturbotten passerad?

Prognosen för Q2–Q3 vad gäller produktionsvolymerna är totalt sett svagt negativ för IKEM. Uppbrutet visar det sig att kemi-, plast- och gummibranschen ser ljuset i tunneln

och räknar med en volymökning. Den är inte signifikant, men är en prognos som går på tvärs med den reala utvecklingen under det senaste året i IKEM:s index.

Bild 4. Produktionsutvecklingen inom kemiindustrin i Europa. Volym i årstakt. Källa: Macrobond

Är det första signalen på en konjunktursvängning? Det är alldeles för tidigt att slå fast på en aggregerad nivå. Mycket talar snarare för att 2023 kommer bli ett år med en svag global och regional tillväxt.

Blir vändningen för snabb kommer centralbankerna fortsätta höja styrräntorna i syfte att stävja inflationen. Den beska medicin som centralbankerna redan levererat har heller inte fått fullt genomslag i ekonomin internationellt. Exempelvis räknar IMF i sin aprilprognos med att Eurozonen går från 3,5 procent BNP-tillväxt 2022 till 0,8 procent under 2023.

Deflation i sikte?

Trenden med en avtagande prisökningstakt på företagets olika inköpskostnader fortsatte under Q1 (bild 2 och 6). Allra tydligast gällde det kostnaderna för kemi-, plast- och gummiindustrins inköp.

Vad gäller energikostnader så spretrar bilden. Kemiindustrin upplevde minskade kostnader, medan läkemedel och plast- och gummiindustrin mötte ökade energipriser.

Ungefär samma förhållanden var giltigt vad gäller transportkostnaderna där plast- och gummiindustrin samt läkemedelsindustrin noterade tydligare kostnadsökningar än kemi-företagen.

Nästan ännu intressantare är företagets prognos för kostnadsutvecklingen de två kommande kvartalen (bild 5). Då räknar samtliga delbranscher med vikande kostnader för inköp av specifikt rå- och insatsvara.

Prognoserna indikerar inte någon bungejumpyrekyl vad gäller kostnadsutvecklingen, det vill säga stora kostnadsökningar som vänds i stora kostnadsminskningar. Men slår prognoserna in blir det ändå den första perioden av kostnadsminskningar på över två år för IKEM:s medlemsföretag. Det är en efterlängtd utveckling (bild 6).

IKEM:s medlemsföretag ligger tidigt i leveranskedjorna inom industrin och utvecklingen där fortplantar sig sedan till övriga industrier – och slutligen till konsumentledet.

Precis som under inledningen av 2021, där IKEM:s branscher tidigt drabbades av kostnadsuppgångar för råvara och energi. Därefter kom kostnadsökningen även för den övriga industrin och konsumenter.

Prognosen pekar mot något färre anställda

Antalet sysselsatta inom IKEM:s branscher har genom hela pandemin, och hittills i den lågkonjunktur som kommit i spåren av Rysslands anfalls- krig, legat kvar på oförändrad nivå. Indextalen har hela tiden legat runt eller strax över 100. Det kan finnas flera skäl till det.

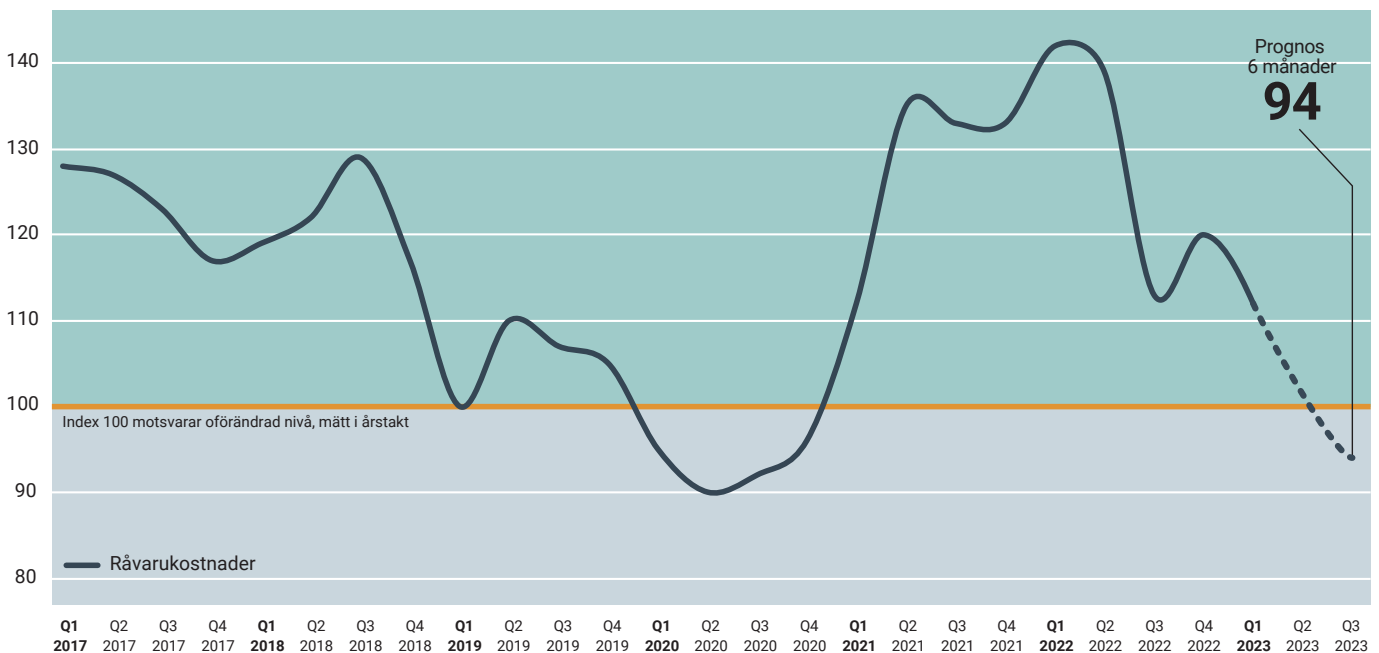
Ett skäl är att företag idag hellre övervintrar en lågkonjunktur med för många anställda än går in i en högkonjunktur med för få anställda med

Bild 5. Mätt i årstakt, hur ser företagets prognos ut de närmaste 6 månaderna avseende produktionen (volym), antal anställda och inköspriser? Källa: IKEM

	Produktion (volym)	Antal anställda	Priser på energi (gas/el)	Priser på rå-/insatsvara
Plast & gummi	101	87	109	90
Läkemedel	78	77	99	99
Kemi	107	96	82	90
Totalt	93	86	95	94

Bild 6. IKEM-index över råvarukostnaderna.

IKEM-totalt. Årstakt. Indexvärdet 100 motsvarar oförändrad utveckling. Källa: IKEM

de uppenbara svårigheter nyrekryteringar för med sig.

Samtidigt visar halvårsprognosen att både plast-, gummi- och läkemedelsindustrin ser något färre anställda framför sig. Vad exakt som ligger bakom detta går inte att utläsa av svaren.

Plast- och gummiindustrin räknar samtidigt med svagt ökade produktionsvolym, men det räcker inte för att uppväga branschens ansträngda kostnadsläge och vikande lönsamhet under det senaste året. Då blir en personalminskning nödvändig.

Läkemedelsindustrin som arbetat i medvind under de senaste åren, med stora produktionsökningar och personaltillväxt, är nu försiktigare i sin prognos över antalet anställda. En prognos om färre anställda behöver inte handla om att företagen säger upp personal. Det kan lika gärna handla om att man inte ersätter naturliga avgångar, som pensionsavgångar och frivilliga uppsägningar.

Svensk konkurrenskraft går åt två håll

Industrin i hela världen har varit utsatt för stora utmaningar under senare år i spåren av pandemin med flaskhalsar och utbudsbrister. Rysslands anfalls- krig förvärrade läget ytterligare, allra mest för europeisk industri med de störningar som drabbade hela energisystemet.

Har de försämrade produktionsförhållanden träffat europeisk industri på samma sätt, eller inte? På frågan om hur svensk konkurrenskraft utvecklats under det senaste året ger kemi-, plast- och gummiindustrin helt olika svar.

Bland plast- och gummiföretagen är det en klart större andel som menar att svensk konkurrenskraft försvagats under året som gått, medan en nästan lika stor andel bland kemiföretagen ser en stärkt konkurrenskraft. Läkemedelsföretagen upplever en neutral utveckling.

De skilda slutsatserna visar på de olika utgångslägena, med ett varierande beroende av bland annat den svenska kronan och energipriserna.

Plast- och gummibranschen har drabbats mest av de höga elpriserna och svarar i undersökningen att deras investeringsplaner påverkats av

Bild 7. Hur ser ni på företagets internationella konkurrenskraft jämfört med ett år tillbaka? Källa: IKEM

	Kemi	Plast & gummi	Läkemedel	Totalt
Mycket svagare	1%	0%	0%	1%
Svagare	16%	50%	0%	14%
Oförändrad	35%	25%	97%	62%
Starkare	45%	13%	3%	20%
Mycket starkare	0%	8%	0%	1%
Vet ej	3%	3%	0%	2%
Netto starkare	27%	-29%	3%	7%

Bild 8. Har den svenska elförsörjningsfrågan påverkat företagets svenska investeringsplaner (utöver investeringar i egen elproduktion) de kommande åren? Källa: IKEM

	Kemi	Plast & gummi	Läkemedel	Totalt
Ja, en väsentlig del	12%	48%	0%	12%
Ja, en stor del	2%	2%	0%	1%
Ja, en del	57%	16%	0%	25%
Nej, inte alls	28%	33%	100%	62%

elförsörjningsproblematiken. Enskilda företag nämner att de bevakar frågan noga och att de förhindras genomföra expansion eller omställning mot bakgrund av det osäkra läget runt tillgång och pris på el.

Långsiktigt är det en faktor som kommer att påskynda faktisk och upplevd konkurrensförsvagning i branschen.

Exportåret 2022 och prognosen för första halvåret 2023

Exportåret 2022 var en värdemässig framgång för IKEM:s branscher. Kostnadsinflationen tillsammans med en svag krona blåste upp den värdemässiga exporttillväxten över hela linjen. Bortsett från inflationen så var tillväxten betydligt beskedligare.

För raffinaderi och plast- och gummi var tillväxten negativ. Läkemedelsbranschen växte tydligt medan kemi uppvisade en försiktig tillväxt på 4 procent.

Exportandelen för IKEM:s branscher är mycket hög. Läger man dessutom till att en stor del av den inhemska försäljningen går på export, som en del i en sammansatt produkt från någon annan svensk industribransch, så är den ännu större.

Av den samlade exporten 2022 är det i huvudsak en europeisk mottagare i andra ändan, varav "hemmamarknaden EU28" är den mest betydelsefulla delen.

Läkemedelsindustrin särskiljer sig med en väsentligt lägre europeisk exportandel än övriga delbranscher. Endast lite drygt hälften av exportvärdet av läkemedel gick till ett annat land inom Europa, medan kemiindustrin redovisade en andel om 76 procent och plast- och gummiindustrin 81 procent.

Sydamerika framstår för samtliga delbranscher som den kontinenten med lägst andel export. Nordamerika och Asien representerade vardera 22 procent av exporten av läkemedel. Kemi- och plastindustrin exporterade

Bild 9. Exporttillväxt i värde och volym under 2022 fördelat på branschnivå. Källa: SCB SPIN.

	Värde	Volym
Raffinaderier	54%	-17%
Kemi	26%	4%
Läkemedel	39%	34%
Plast & gummi	14%	-4%

Bild 10. IKEM-branschernas export 2022, andelsmässig värdefördelning mellan världsdelar. Källa: SCB SPIN.

	Europa	EU28	Asien	Sydamerika	Nordamerika
Raffinaderi	86%	65%	0,4%	0,4%	9%
Kemi	76%	58%	12%	2,6%	7%
Läkemedel	52%	42%	22%	1,2%	22%
Plast- & gummi	81%	57%	9%	2,7%	6%

Bild 11. Under de kommande 6 månaderna, hur ser ni på företagets exportförutsättningar fördelat mellan de världsdelar ni har försäljning i?

Volym i årstakt. Källa: IKEM.

	Asien	Europa	USA & Kanada	Sydamerika
Stora volymtapp	0%	0%	0%	2%
Vissa volymtapp	61%	63%	20%	9%
Oförändrad volym	21%	26%	67%	86%
Viss volymökning	18%	9%	11%	1%
Stor volymökning	0%	2%	2%	2%
Netto	-44%	-53%	-7%	-8%

6 till 7 procent till Nordamerika och 12 respektive 9 procent till Asien.

Det kommande halvåret ser IKEM:s medlemsföretag försiktigt negativt på den volymmässiga exportutvecklingen. Till Europa räknar drygt hälften av företagen (netto) med att volymerna viker ned något. Även utsikterna för exporten till Asien ser försiktigt negativt ut. Till Nordamerika är det däremot förhållandevis god balans mellan företag som räknar med tillväxt respektive kontraktion. ■

IKEM:s konjunkturbarometer

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 352 miljarder kronor 2021. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbarometern sammanställs av Carl Eckerdal, chefekonom och redovisas för varje kvartal.

Har du frågor om Konjunkturbarometern?

Kontakta gärna Carl Eckerdal, chefekonom på carl.eckerdal@ikem.se eller 070-497 11 98.

Prenumerera på Konjunkturbarometern

Prenumerera på Konjunkturbarometern på ikem.se/konjunkturbarometern eller skicka ett mejl till nyhetsbrev@ikem.se